

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY III.

BARCELONA 30 DE NOVEMBRE DE 1880

NÚM. 25. 26

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts.—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Teixidó y Parera, y Felip.

MEMORIAS

DE LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

Se n' ha publicat lo volum I, corresponent á 1876 y 1877, que compren en XVI-284 planas, las següents memorias:

Excursió á Mongat, per D. J. Fiter é Inglés. — Id. á Pedralbes, per D. M. Ambrós. — Id. á Martorell y Abrera, per D. E. Canibell. — Id. á Sant Jeroni de la Murtra, per D. M. Ambrós. — Id. á Moncada, per D. M. Ambrós. — Id. á Vilassar, per D. E. Canibell. — Id. id., suplement, por D. R. Arabia. — Id. á Sant Jeroni de Vall d' Hebron, per D. M. Ambrós. — Id. á Vallvidrera y Santa Creu de Olordre, per D. E. Canibell. — Id. á Papiol de Llobregat, per D. E. Canibell. — Id. á Sant Bartomeu de la Quadra, per D. C. A. Torras. — Id. al Castell d' Aramprunyá, per D. E. Canibell. — Id. á la Garriga, Ripoll, Núria y Sant Joan de las Abadessas, per D. R. Arabia. — Breus noticias sobre las esglesias que existeixen en la antigua Egara, avuy dia Sant Pere de Tarrassa, per D. R. Arnet. — Excursió á Horta, per D. E. Canibell. — Id. á Poblet, per D. H. Barallat. — Id. á Sant Andreu y Sant Vicens de Llevaneras, per D. A. Masriera. — Restos Romans en la Garriga, per D. P. Alsius. — Excursió á Sant Cugat del Vallés, per D. E. Canibell. — Id. á Canovellas, Llerona y Granollers, per D. C. A. Torras. — Id. á Argentona y Orrius, per D. E. Canibell. — Id. á Cornellá y Sant Joan Despi, per D. C. A. Torras. — Memoria sobre la Ranxeria dels celtas primitius de la Vila de Conques en la provincia de Lleyda, per D. J. M. de Moner. — Algunas reflexions sobre la necessitat de la conservació y restabliment de las costums catalanas, per D. J. M. Valls y Vicens. — Excursió á Sant Cipriá de Valldoreix, per D. E. Canibell. — Id. á Vilafranca, Sant Martí

Sarroca, Olérdula y Moja, per D. C. A. Torras. — Id. á Piera, Vallbona, Cabrera y Castells de la Pobla de Claramunt y Montbuy, per D. F. Marí. — Id. á Vich, Ripoll, Sant Joan de las Abadessas y Camprodon, per D. C. A. Torras. — *Recórrts d' una excursió per Urgell: Bellcayre*, per D. J. Fiter é Inglés. — *Consideracions sobre la conveniencia del estudi de las montanyas*, per D. A. Massó.

L' il·lustran 33 grabats trets dels croquis que posseheix l' Associació y va acompanyat d' un completíssim índex analítich que facilita extraordinariament la consulta del llibre.

Se ven al preu de 6 PESSETAS en las principals llibrerías de Barcelona.

Los Srs. socis poden adquirirne un exemplar cada hu pe 'l preu de 4 PESSETAS, en lo local de l' Associació.

Los socis delegats que desitjen obtenirlo deurán designar persona que 'l reculle y satisfasse lo preu en Barcelona.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

Conforme prevenen los articles 12 y 17 del Reglament se conyoca als associats á *Junta general ordinaria* pera lo dia 11 del corrent Desembre, á dos quarts de nou de la vetlla, en lo local de la Associació, y se 'ls posa en coneixement que en virtut del sorteig efectuat en Junta Directiva del 17 del passat Novembre, dehuen cessar en sos respectius cárrechs los quatre Vocals Srs. Auléstia, Comte de Belloch, Massó y Rodoreda y l' infrascrit Secretari 1.er, quals cárrechs se provehirán per dos anys, tenintse d' elegir ademés, per sols un any, los carrechs de Secretari 2.º y un Vocal, per dimissió respectiva dels Srs. Company y Solano.—Barcelona 1.er Desembre de 1880.—Lo Secretari primer, *Joaquim Olivó*.

TORNOS DE CONFERENCIAS.

- Dia 17 Desembre 1880. — *La taquigrafía en la llengua catalana*. — D. Sebastiá Farnés.
- 24 id. id. — Consideracions històrich-filòsofich-jurídicas sobre la constitució de Catalunya y sa llegislació, ¿cap, segons la Filosofia del Dret, la unificació ó assimilació de la llegislació catalana ab la de Castella? — D. Jaume Balagueró.
- 31 id. id. — *Lectura del poema «Julia»*. — D. Artur Masrriera.
- 7 Janer 1881. — *Fotografía aplicada á las excursions*. — Don Heribert Merizcurrena.

SESSIONS Y EXCURSIONS

Desembre de 1880

Dia 12.—Segona visita á la colecció de grabats del Sr. Faraudo.

Janer de 1881

Dia 5.—Sessió preparatoria de la excursió al Estany.

— 8 y 9.—Excursió al Estany.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE NOVEMBRE.

- D. Sebastiá Trullol y Plana.
 » Jaume Gustá y Bondia.
 » Manel Soucheiron y Millé.
 » Joan Petit.
 » Ferran Casas.
 » Antoni Boada.
 » Francisco Gelambí.
 » Joan d' Arana.
 » Ricart Artigas.
 » Francisco Pujol.
 » Alfons Sanpera y Clapera.
 » Tomás Maimó.
 » Víctor Casals y Navarro.
 » Joseph Forcada y Pons.

SOCIS DELEGATS

- D. Joaquim Torrent y Martí, á Santa Coloma de Farnés.
 » Miquel Torroella y Plaje, á Fitó.

CONFERENCIA

SOBRE PRONUNCIACIÓ DE LA LLENGUA CATALANA.

Investigar las causas que hagin produhit los defectes que frequentment s' observan en la pronunciació de la llengua catalana, aixís com proposar los medis necessaris pera obtindre sa deguda correcció, es á lo que deu aspirar tot qui se interesse per lo bon nom de la patria y per l' esplendor de la llengua materna.

S' encarregá de tan delicada tasca en una conferencia en nostra Associació lo distingit consoci y conegut escriptor D. Gayetá Cornet y Mas, qui al ferho, demostrá una volta més, sos especials coneixements y estudis llingüístichs.

Comensá lo conferenciant per sentar que en nostra ciutat se parla molt malament la llengua nativa, essent los defectes que 's notan en la pronunciació la causa de que la nostra aymada llengua

sia menyspreada per alguns. Digué, que aquesta pronunciació aspre, desagradable, y casi podriam dir, desdenyosa, se observa més freqüentment en la conversa familiar y tractes ordinaris de la vida, mes, quant la llengua n' es llegida ab la entonació, bon estil, y demés reglas prescrites per la lectura en alta veu, llavors ja 's presenta ab aquella sonoritat y armonía que tant li troban á faltar los que no la parlan.

Afegí que desitjaba que 's donguin á las vocals catalanas las inflexions de veus necessarias pera distingir las varias ascepcions dels vocables, fent de manera que se sembli tant com se pugui á la sonora llengua llatina, sa mare, y á la filla major d' aquesta, la hermosa llengua italiana, sobre tot en aquellas paraulas que son iguals ó molts semblants en un y altre idioma.

Per aixó, manifestá lo dísertant, lo que convé á una llengua pera que siga agradable al oido, es la armonía, y que lo secret pera obtenirla consisteix en saber coneixer l' influencia que hi té la major ó menor duració dels vocables.

Com á comprobació práctica dels anteriors precedents recordá la publicació de las festas de la setmana en las iglesias de fora, en la que 's conserva encara la pura y antiga pronunciació.

Aixó exposat, digué lo Sr. Cornet y Mas: «Permeteume que us diga, que á l' Iglesia devém los catalans que s' hage conservat nostra llengua, puix no sols conservá en cada bisbat la llengua materna pera ensenyar, sino que té expressament manat als seus ministres que ensenyen la doctrina cristiana en lo idioma ó en lo dialecte peculiar de cada localitat y no en cap altre.»

Continuá dihent: que la causa del trobar desagradable la llengua catalana las personas que no son fillas de Catalunya, es deguda molt principalment á la mala pronunciació que en moltes comarcas del Principat se dona á las paraulas verament catalanas, fent *as* en compte de *es*, *us* en lloch de *os*, suprimint la *r* final de 'ls infinitius, ficanthi paraulas castellanas ab pronunciació catalana, no distingint bé las *vv* de las *bb* y sobre tot, fent lo pretérit perfect d' indicatiu ab l' ausili del complementari present d' indicatiu del verb *anar*, *vaig*, *vás*, *vá*, ab la particularitat qu' en lo plural ja no dihem *anem*, *aneu*, *van*, sino *varem*, *vareu*, *varen*, que no sabia á que conduhia, quan en lo catalá deu dirse com se fa en los riallers pobles de nostra pintoresca costa de Llevant, y com

ho fem tots los catalans, sens excepció, quant dihem en *Lo Credo: fou concebut per obra del Esperit Sant, nasqué de Maria Verge*, y qualsevol trobaria mal dit si diguessem *va esser concebut per obra del Esperit Sant*, etc.

Las causas principals d'aquets defectes en la pronunciació las trobá primerament en que unidas las Coronas d'Aragó y Castella y declarada llengua oficial la castellana, perdé la catalana lo qu' havia guanyat essent Barcelona la cort dels seus grans Reys, y desde llavors l'us comú fou arbitrari y sols quedá cultivada per la literatura.

Mes ab las novas influencias, per rahó de esser lo castellá oficial, y ser necessari apendrel y practicarlo y segons las majors ó menors relacions ab la nova cort ó la distancia qu' á cada una de las comarcas las separava, nasqueren poch á poch en cada extrem nous modismes, locucions y cambis d'accénts ab lo qual comensá llavors á rebaixarse la importancia de la llengua comú y á pendrer fisonomia especial en cada hú dels Estats de la antigua Corona, ahont se parlava lo catalá y fins, tal vegada, en cada comarca d'un mateix Estat.

Aquestos cambis s'anavan fent tan notables, que segons diu Pujadas en sa *Crónica de Catalunya*, en son temps, en lo segle XVI, existian ja diferencias marcadas entre lo llenguatge catalá de cada bisbat.

Desapareixent anaba la llengua catalana y perduda casi 's veyá en lo mon literari, quan aparegué lo Dr. D. Pau Ballot y publicá una gramática de la llengua catalana que fou lo primer pas que 's doná pera la regeneració de nostre idioma. Alguns anys despres, l'oncle del conferenciant, D. Miquel Anton Martí y Cortada, doná á llum las sevas *Llàgrimas de la viudesa*, y D. Bonaventura Carles Aribau publicá la oda *A la pàtria* y doná un gran pas la renaixensa de la literatura catalana.

La segona causa dels defectes de pronunciació la fixá en lo molt contacte que 's té ab la defectuosa pronunciació francesa, lo que 's nota en diferentas comarcas de Catalunya.

La tercera digué era la desastrosa mania d'alguns autors dramátichs d'escriure *gatadas* y cómedias bufas, en que regularment s'estila un lletguatje vulgar, ordinari, y fins devegadas grosser,

llenguatge qu' en lloch d' aixecar y ennoblir l' esperit del poble, no fa sino rebaixarlo y envilirlo més.

Com á síntesis d' aquest punt digué: que moltes de las celebradas produccions dramáticas no tenen lo refinament del llenguatge verdaderament catalá, perque sos autors, al escriurelas recordan la mala pronunciació tant comú entre nosaltres, d' efectes que no tenen las poesías populars del *Rector de Vallfogona* y los autors clássichs del renaixement literari de Catalunya.

Altre causa, digué també que era la indiferència, ab que 'ls catalans ausents del Principat miran la pronunciació catalana desde lo lloch ahont resideixan.

Digué ademés que de ridículas exigencias en las paraulas exóticas á la llengua castellana ha vingut ara la introduccio de la *n* en lloch de la *m* que usan totas las nacions en *tram-via*, pera indicar aquest nou sistema de locomoció, dihent ara en castellá *tran-via*, corruptela que no han seguit los catalans, ni los que coneixen la importancia dels mots tecaichs de las ciencias ó de la industria. D' exemples d' aquesta classe ne tenim en catalá en los quals la *m* abans de la *v* se pot pronunciar perfectament, com en *som vius*, *tenim vi*, *volem veure*, etc.

Finalment la última causa de mala pronunciació que fixá lo conferenciant fou la blasfemia, de molta mes trascendencia que las anteriors per quant afecta á la moralitat y á la cultura dels pobles.

Vist l' estat actual de la nostra pronunciació y examinadas las causas de sa decadencia, entrá lo Sr. Cornet y Mas, en la tercera part de sa conferencia, ó sia la de escullir los medis oportuns y efectius pera conseguir sian desterrats los mals usos que 's notan avuy dia.

Aquests medis los resumí en los següents:

La reunió d' una Academia ó Concell composta de personas competents, procedents de las diferentas comarcas de Catalunya, València, Mallorca y Rosselló y molt coneixedoras de nostre idioma en general y de la pronunciació que s' usa en las respectivas comarcas en particular. Dita Academia ó Concell deuria resoldrer lo punt de quina es la comarca en que 's pronuncia ab mes propietat la llengua catalana. A ella, per tant correspondria, lo entendre y analisar un per un tots los mots de la llengua catalana; deuria

ocuparse de fixar la ortografia, comparar las diferents pronunciacions ab la pronunciació de la llengua mare y acceptar per últim, la que resultés més lògica, més propia, més clara, més armoniosa y aquesta podria anomenarse pronunciació oficial.

Compromís formal per part dels catalanistas de pronunciar en sos actes acadèmichs, y mes especialment en las excursions, las paraulas de la llengua ab tota la propietat possible segons lo model que s' acordés pera pronunciarlas.

Extendre aquesta pronunciació entre las familias y relacions socials.

Fer una propaganda activa en los col·legis y escoles públics, pera que los professors fassan aprendre de llegir bé los llibres catalans als noys.

Cooperació del clero, ensenyant en catalá la doctrina cristiana, predicant en catalá y fent en aquest idioma tots los actes de devoció y pietat.

Introduhir en las Universitats y Seminaris, cátedras de gramática catalana.

Procurar posar especial empenyo los autors d' obras literarias en que lo llenguatge usat sia pur y correcte.

Que las autoritats dongan disposicions formals, severas y enérgicas pera evitar l' us de la blasfemia, cumplimentant lo disposat sobre 'l particular en las Ordenansas municipals, Ordenansa militar. Códich penal y altres ordinacions consemblants.

Fer us de tots los medis morals y legals pera obtindre lo resultat objecte de la conferencia.

Tal fou, la que davant d'un nombrós auditori doná lo Sr. Cornet y Mas en la vetlla dia 30 d' Abril últim, essent vivament aplaudida al concloure lo conferenciant sa peroració.

EXCURSIÓ Á GELIDA Y SUBIRATS

EFECTUADA LO DIA 10 D'OCTUBRE DE 1880.

En la matinada del expressat dia s' aplegaren en la estació del ferro-carril de Tarragona los Srs. Argullol, Aulestia, Massó, Rosset, Vergés y Casades (P.) los qui 's trasladaren á Gelida, no deixant d' admirar en lo camí las bellíssimas perspectives de la vall del Llobregat realsadas per la transparencia que la admósfera tenia ab motiu d' un fresch oreig que la enfilava.

Atravessat lo riu á Martorell, prop del punt de sa confluencia ab lo Noya, segueix lo tren la vorera esquerra d'aquest, veyent-se al costat oposat una serra vermellosa en la que sobressurt lo puig alt y de rara forma en que hi há las ruinas del castell de S. Jaume, damunt de Castellví de Rosanes.

Se passa 'l riu per un pont ab pilas de mamposteria y tram de ferro y s' arriba á la estació de Gelida, desde hont se veu lo poble situat á 15 minuts de distancia al S. y unit ab aquesta per un bon camí de carros.

A la entrada del poble veieren los excursionistas un gran casal anomenat casa Bruguera, que per duas garitas situadas en la part alta dels ánguls de la fatxada y per la portalada surmontada per un escut d'armas, los crida l'atenció, conjecturant que sa construcció es del segle xvi. Son interior no ofereix res notable. Fou venut al actual propietari per lo Sr. Marqués de Serdanyola havent sigut la residencia dels Senyors del castell en temps de pau.

Informats de que la excursió podia concretarse sols al poble, per haverhi bastant de lo que respon á las aspiracions dels excursionistas, y atesa la distancia á que 's troba lo castell de S. Jaume, se decidí renunciar á la projectada visita d'aquest y en cambi acordaren los excursionistas dividirse en duas seccions: una que 's quedás á Gelida, que formaren los Srs. Argullol, Casades y Vergés, y altra que passás al poble vehí de Subirats, composta dels Srs. Auléstia, Rosset y Massó.

Los datos adquirits y travalls efectuats per abduas foren los següents:

GELIDA: poble ab municipi de 2800 á 3000 habitants (1900 segons lo cens oficial) situat en la vessant N. de la serra anomenada de Gelida que forma la conca del Noya per sa vorera dreta y quinas vessants oposadas corresponen al terme de Corbera. Está format per un carrer de casas renovadas, radicantne en sos encontorns unas 100 més de escampadas. Té 3 escoles de noys, una municipal y duas particulars, concorrenthi 150 noys; y 3 de noyas, sostinguda la una per lo municipi, ab concurrència en las tres de 130 noyas. Lo principal element de riquesa es la agricultura; no obstant hi há duas de las mellors fàbricas de paper de Catalunya pertanyents respectivament als Fills de D. J. Jover y Serra y al Sr. Guarro, las quals ocupan més de 200 treballadors. S'exporta ví y se recull

blat y oli pera lo consum. Lo terreno es montanyós y té alguns boscos que van desapareixent ab la plantació de vinyas. Abunda lo terme en pedra de cals y en altra pedra esponjosa pera edificar, més consistent que la de Montjuich. Es rich també en aigües, essen las més notables fonts la de S. Miquel y la de la Torra, que 'n conté unas 400 plomas.

Los excursionistas reculliren una interessant colecció de fòssils cedida per lo ilustrat Sr. Rector d' aquella parroquia D. Joseph Parera, qui, lo mateix que 'l Sr. vicari D. Ramon Garriga, prodigá mil atencions als excursionistas que foren també ben rebuts per lo farmacéutich D. Pere Munner y algunas otras personas de la població, per lo qual fan constar son major agraïment. Lo Sr. Rosset s' encarregá de la classificació dels indicats fòssils.

Lo més notable de Gelida, sens dúbte, son las magestuosas ruinas del castell, veritable obra de romans, del qual se conservan la cisterna y algunas murallas y torreons. Está edificat sobre una singlera formada de rocas d' accés molt difícil y separat del poble per un torrent. La perspectiva que s' hi disfruta es deliciosa, puix en últim terme s' alsa lo sens igual Montserrat que mostra totas las canals de las vessants del S., desde 'l castell de la Guardia fins á la *Serra llarga*, ab los pobles Collbató y lo Bruch en sa base, y espurnejant lo Panadés gran nombre de poblacions, mentres més aprop lo Noya serpeja pel fons de la vall y las casas de Gelida semblan arrecerarse á l' ombra de la grandiosa fortalesa. Entre 'ls pochos restos d' art que s' hi veuhen pot notarse una finestra arábica mitj destruïda.

En la capella del castell, antiga parroquia, hi há un sepulcre que sostenen dos petits lleons de pedra contenint part de la momia y en la cara del sarcófach una inscripció del any 1610.

La portalada, surmontada de sageteras, conserva encara bon aspecte. Lo Sr. Verges feu tres aquarelas de diferents punts de vista de tan importantas ruinas.

A curta distancia de la entrada del castell, camí del poble, y en la casa anomenada *del Majordom*, s' hi trobá una original finestra, per desgracia emblanquinada, que ofereix un estrany contrast d' estil entre 'ls dos arquets y la columna que 'l sosté bipartint la finestra. Lo Sr. Aulestia ne tragué un dibuix.

Lo terme de Gelida llinda ab los de S. Esteve Sasroviras y Sant

Llorens dels Ortons al N. (1 h. 30 min. camins carreters); Castellví de Rosanes (45 min. camí vehinal de carro) al E.; Corbera (2 h. camí de ferradura); S. Pons y Ordal al S. y Subirats (1 h. 30 min. camí de ferradura y riera Noya pera 'ls carros) y Monistrol de Noya al O.

Subirats.—Los excursionistas comissionats pera visitar aquest poble s'hi trasladaren per la via del ferro-carril, camí mes cómodo que 'l vehinal de ferradura qu' existeix.

La línia atravessa una península formada pel Noya, per medi de dos magnífichs ponts de obra y ferro y passa per una llarga galería. En lo k. 63 (de Tarragona), abans de la estació de S. Sadurní, se trenca á la esquerra y se troba á poca distancia (1 h. 15 min. de Gelida) lo caseriu format al entorn de la Torre Ramona y dominat per las ruinas del castell que junt ab la parroquia, també com á Gelida antiga capella d' aquell, s' alzan al S. en un avansament de las alturas d' Ordal.

La Torre Ramona es un antich edifici, de planta quadrada, ara renovat, ab visibles indicis d' haver estat voltat d' un mur enmarletat.

Se veuen en la fatxada algunas finestras ornamentadas y una lladronera, si bé tot emblanquinat, y en son pati es molt notable la *superba escala y la galería ab que aquesta termina, d' estil gòtich* (principis del sigle XVI), en quins dos extrems hi há portas ab motlluras, imatjeria y blasons. En lo seller vejeren los nostre consocis *la boca d' una mina que, segons lo propietari, comunicava ab lo castell, podentse encara recorrer per espay d' alguns centenars de passos.*

Aquest casal sembla que fou construït per un rich mercader de Barcelona que adquirí lo castell y títols de noblesa (1513) y passá durant la guerra de successió á propietat del general Ramona. Avuy pertany á D. Alvar de Fortuny d' aquesta ciutat, qui posseheix en un ben ordenat arxiu, que posá á la disposició de la Associació, interessants notícias respecte el senyoriu de Subirats.

Prop de la meteixa casa hi há una petita iglesia sufragánea (capella de S. Joan) que conserva algunas trassas de sa antiga construcció románica. Conté un alt canalobre de ferro bastant característich.

Lo castell (15 ó 20 min. d' ascensió) está en complerta ruina, en

termes que sols se 'n conservan un gran fragment de la torra, com per miracle sostingut en peu, y alguns trossos de paret. Dintre de son recinte hi há la antiga capella, avuy parroquia (S. Pere), també ab indicis en son interior del estil románich; l' altar major es plateresch. S' hi venera la Mare de Deu de la Font Santa, antich manantial medicinal (carbonats y sulfats de cals y alguna quantitat de sofre) que despres d' haver sofert algunas intermitencias está avuy estroncat.

Desde 'l castell se gosa d' un espléndit panorama, limitat per las superbas motanyas de Montserrat, S. Llorens del Munt y Montseny, de quin panorama lo Sr. Aulestia tragué un croquis al llápis.

La població de la parroquia es de 1,200 habitants, tenint escola de noys á cárrech del Sr. Rector; y la del municipi, que forma ab S. Pau d' Ordal (1 h. 15 min.) y S. Pere de Lavern (1 h. 30 min.), es de uns 3,000 habitants.

Lo terme confina al N. ab S. Sadurní de Noya (1 h. 15 min.); al E. Gelida; al S. Olesa de Bonasvalls (3 h.), y al O. S. Pau d' Ordal y Lavern, estanthi unit per camins ordinaris de ferradura.

La residencia oficial del poble es lo lloch en que están situats lo castell y la parroquia.

Devem donar las gracias al Sr. Rector de Subirats y á D. Alvar de Fortuny per la consideració que 'ls meresqueren nostres consocis.

Reunits de nou los excursionistas á Gelida, s' encarregá al senyor Rosset la redacció d' una nota geológica del terreno recorregut, que ha tramés ja á la Secretaría, y formarà part de la memoria general á cárrech del Sr. Argullol.

S' adquiriren pera las coleccions de la Associació, los fòssils abans expressats y goigs de la Mare de Deu de la Font Santa de Subirats y de la peregrina Ntra. Sra. de la Font de la Salut de Gelida.

VISITA AL ARXIU DEL REAL PATRIMONI

LO DIA 7 DE NOVEMBRE DE 1880.

Lo dia 7 de Novembre de 1880 tingué lloch la anunciada visita á l' Arxiu del Real Patrimoni. A dos quarts d' onze del matí de dit dia se reuniren en lo local de l' Associació los Srs. Auléstia,

Farnés (S.), Tàmaro, Martí Cardañas, Company, Tarrats, Pujadas, Garcia Dalmau, Soler, Pujol, Fernandez, Martinez, Tintorer, Tapis, Colominas y Lazzoli, y 's dirigiren al que fou convent de la Mercé. Lo Sr. Moner, digne Batlle del Real Patrimoni, los eixí á rebre en lo espayós pati (segle XVI); en las parets los feu notar una senyal á l'alsada d'uns vuyt pams, recordant que en altre temps hi havia hagut una faixa de rajola de valencia representant la conquesta de Mallorca; d'alguns fragments qu'ell ne conserva ne feu present á l'Associació. Passant á la visita del arxiu, regalá á l'Associació un autógrafo del rey en Felip II de Castella, altre de 'n Capmany y un número de « La Gaceta de Barcelona » de 1792, tots de sa propietat particular. Notaren principalment un quadro compost d'autógrafos de Felip II y un índex de totas las fortaltesas de Catalunya. Igualment tingueren lo gust d'examinar alguns documents en pergamí referents al orígen y fundació de la órdre de la Mercé; la órdre de Felip V inutilisant lo contracte pera la fundició d'una campana que debia substituhir á la que va fer malbé una bomba en lo siti que acabava de sufrir Barcelona, y un trasllat dels drets concedits á la ciutat de Tortosa per Ramon Berenguer. Entre altrás curiositats vegeren varis llibres dels comptes particulars dels reys, una colecció del « Diari de Barcelona » desde 'l 1817 y lo plech que conté los comptes de las obras de la Aduana de Barcelona. Finalment tingueren á las mans una edició de n' Ausias March, luxosament enquadernada (Barcelona-1543) propietat del Sr. Moner, de qui 's despediren donantli las gracias per sa estremada galanteria y prometentli aprofitar alguns dels socis, la invitació que 'ls feu de que no fós aquella la darrera visita.

NOVAS.

Lo dia 25 del present mes, commemorá nostre Associació lo quart aniversari de sa fundació, ab una vetllada pública y solemne, que 's vegé favorescuda per una nombrosa y escullida concurrència. Lo local, baix la direcció del arquitecte Sr. Gaudí, s'adorná ab gust y propietat. Ab los ob-

jectes arqueològics del Museu, y las láminas heliogràficas del Album, se formaren diferents grups, artísticament combinats, produhint alguns d'ells escelent efecte. Així mateix las columnas romanas del antich temple d' Hércules foren adornadas ab guirnaldas de flors y matas d' eura, apareixent en sa part superior, á manera de medallons, varis objectes de cerámica. Los bustos dels catalans célebres que posseheix l' Associació estaban degudament colocats en mitj de frondosas ramas de llorer. En la testera del saló, á manera de dossier hi figuraban las quatre barras vermelles salpicadas d' estrelles d' argent, y en forma d' aureola apareixia lo nom de la Societat. En la part superior s' hi llegia, *Passat*, en la inferior, *Pervenir* y en lo centre ab grans caràcters gotichs, lo venerable nom de *Patria*. Al costat del dossier hi habia las estatuas de Lluís Vives y Ramon Lull. Dessota, los quadros de Parcerisa, Ali-Bey, y 'l que debia inaugurar-se en dita vetlla, lo del insigne metge barceloní y celebrat excursionista D. Carles de Gimbernát, obra deguda al pinzell del jove consoci don Manel Marqués, y que 's recomana per son colorit y bona entonació. A las nou s' obrí la sessió, assistinhi, á mes dels senyors socis, un representant de la familia de Gimbernát y representants de corporacions y de la premsa.

Lo President Sr. d' Argullol dirigí una curta salutació á la Associació ab motiu de la grata fetxa que 's commemoraba; ponderá la importancia dels treballs realitzats durant los quatre anys d' existencia, y de son resultat pogué deduirne ab molt fonament que 'ls *catalanistas* de l' Associació no se semblavan en res ab los *catalans* que escrihuen y parlan molt de Catalanisme, mes sense practicar á son favor cap mena d' obras ó treballs y sense pendres la mes petita molestia ó sacrifici pera contribuir al desarrollo de la idea catalanista en la nostra aymada patria. Dit concepte meresqué l' unánim assentiment de la concurrència.

Termenat lo parlament d' obertura, lo Sr. President passá á descobrir lo retrato de Gimbernát, essent saludada sa aparició ab una espontánea y nutrida salva d' aplaudiments y posantse en peu tots los senyors presents á dit acte.

Concedida la paraula al soci D. Juli E. Tarrats, passá dit senyor á llegir una noticia necrològica de Gimbernát, donant á coneixer sos invents en la aplicació mèdica, sos profons estudis en las ciencias físico-naturals, sas ascensions al Vesubi, describint los exemplars de lava que regalá á la Academia de Ciencias naturals y Arts d' aquesta ciutat, sas excursions per los Alpes y finalment sa permanencia en Inglaterra, Escocia, Toscana y Baviera, meresquent en aquest últim Estat las mes deferents atencions per part de la familia Real.

Finalment enumerá las varias distincions concedidas al eminent excursionista catalá, y los nombraments de soci honorari ó delegat que li otorgaren las principals Academias de Europa.

Termenada aquesta lectura, se llegiren composicions literarias dels socis senyors D. Sebastiá Farnés, D. Artur Masriera, D. Pere Company Fagés, D. Damás Calvet y D. Joseph Verdú, essent tots los treballs aplaudits y celebrats per la concurrència.

Acabá dita sessió ab un discurs de gracias de la presidencia y manifestant, además, que en la propia vetlla se posaba á la venda lo primer volum de las *Memorias* de l' Associació corresponent als anys 1876-77.

Lo dia 11 del present més se celebrá á Sant Martí de Provencals lo

certámen literari y de beneficencia obert per lo *Centre Catalanista Provensalench* de dita vila al objecte de dar major lluhiment á la festa major. Assistí á dit acte una comissió de la nostra Junta Directiva.

En un notable article sobre *Santa María del Estany*, publicat per lo *Diario de Barcelona*, llegim las següents ratllas: «Yo no me propongo tanto el describirlo, como el indicar su existencia, puesto que el silencio de nuestros arqueólogos y de nuestros excursionistas indica asaz claro que no tienen de él conocimiento.» Per lo que á nosaltres toca, podem dir, que aquest silenci no es tan absolut com sembla, donchs que en la sessió de 13 de Maig últim, lo soci D. Joan Llach manifestá la importancia artística-arqueològica del monument de Santa María del Estany, y la necessitat de que fos visitat per la Associació, proposant á la Presidencia una excursió oficial pera los días 16 y 17 del propi mes. Aquesta agrahí las noticias donadas per dit excursionista y en quant á l'excursió manifestá que habenthi ja senyaladas tres excursions pera dits dias, no podia fixar-se una de nova, mes que de totes maneras se prenia en compte sa proposició pera efectuar la excursió indicada en lo immediat hivern.

A mes debem fer notar que en *LA RENAISSANCE* s'havia publicat ja fa alguns anys un notable article del Sr. Barado describint dit monument.

Lo dia de Tots Sants (1.er del corrent Novembre) fou inaugurat en Santa María del Mar lo gran cancell de la porta Major y la tribuna pera la música y cantors que corra sobre dit cancell y vola per las dos capellas immediatas. Tot lo indicat, d'elegant gust ojival, es de fusta de cedro essent construít á expensas de l'Íltre. Obra segons dibuixos de son arquitecte D. Elias Rogent.

També en lo citat dia 1.er de Novembre quedá enterament colocada la gran vidriera immediata al crehuer de la Catedral, per la part de la orga. Ostenta las imatges de Santa Tecla y Sant Jordi que tenen á sos peus un escudet ab la caldera y la roda instruments respectius de llur martiri. En la orla venen alternadas la creu de Sant Jordi roja, sobre camp de plata y lo *Tau* de Santa Tecla de plata sobre camp vermell.

En conjunt dominan los toñs clars en lo colorit y l'efecte es bó y armónich ab las antigues del abside, cosa difícil de conseguirse. Per aquest motiu nostra Junta Directiva endressá un ofici de felicitació al Exm. Capítol Catedral encarregantli que la transmetés també als executors de l'obra lo pintor D. Agustí Rigalt y los fabricants de vidrieras pintadas, Srs. Amigó, nostres consocis.

En lo dia 19 del corrent mes, ha sigut tret l'envá alsat lo 2 del present en la galería gòtica de la Audiencia, desde l'àngul del replá de l'escala á la fatxada de la capella de Sant Jordi. Las representacions que á tal

objecte dirigí nostre Associació, foren de las primeras de las que, ab unanimitat, se presentaren pera que fos remogut aquell adefesi.

Nostre actiu soci delegat á Manresa D. Jaume Monrás, efectuá últimament una excursió á Santa María del Estany, trayent de tan prehuat monument una complerta colecció de fotografias, las quals figurarán ben prompte en nostre Museu. La venda de las meteixas pera lo públich, se efectua á can Parés, carrer de Petritxol.

Tenim especial gust en examinar desenalment *La Ilustració Catalana*, revista que rebem ab tota regularitat en nostre local, puix la millora progressiva, bona elecció y oportunitat de sos grabats, lo escullit de son text y las variadas novas referents á tot lo que pot interessar als aymadors de Catalunya, son prendas seguras de la vigorosa vitalitat de tant útil publicació, la que tenim repetidas probas de que ha sigut rebuda ab lo major favor dintre y fora de Catalunya.

Han sigut cedits á l' Associació los objectes y obras següents:

Per D. Celesti Barallat y Falguera: *Despedida á la Verge Maria en la cova de Montserrat*, del propi donador. Per D. Frederich Miracle: *Acta de la sesion de la Junta general ordinaria del Mont-Pio de S. Federico*, celebrada el dia 6 de Julio de 1880. Per D. Vicens Piera Tosseti, delegat á Girona: *Egara*, poesia que guanyá la joya artistica oferta per l' Excm. Ajuntament de Barcelona en lo Certámen celebrat per la societat «Julian Romea» lo dia 2 d' Octubre de 1880, escrita per lo propi donador, Girona 1880. Per D. Ramon Soriano: *Noticia de algunos artistas catalanes inéditos de la Edad media y del renacimiento*, Barcelona, 1880; *Oracion inaugural del año académico de 1879 á 80*, leida en la Universidad de Barcelona, por el Dr. D. José Ramon de Luanco; *Catálogo de la Exposicion de objetos de arte*, celebrada por F. Bassols en Barcelona 1876; *Catálogo de la Exposicion de objetos de arte*, celebrada en Barcelona, año 1870; *Catálogo de la Exposicion de objetos de arte*, celebrada en Barcelona, año 1873; *La reforma de Barcelona*, discurso pronunciado en el Ateneo Barcelonés por D. Javier Tort y Martorell, Barcelona 1880; *La Civilización*, revista religiosa, filosófica, política y literaria, Barcelona 1841; *París-Múrcia Journal* publié au profit des vicimes des inondations d' Espagne 1879; Una lámina de varis detalls y seccions d' un nou sistema de diposits; Altre d' un projecte de línea férrea desde Barcelona á Camprodon publicat en inglés l' any 1845; Altre ab varis detalls del célebre canal *Cavour* á Italia; Plan del nou Port de Barcelona ab diferents projectes de puntas darsenas, diques y fondeaderos. Per D. Pegri Casades: Una moneda romana. Per D. Lluís Maria Soler: Un exemplar de *Tables de comparaison des mesures, poids et monnaies anciennes et modernes* par Hércule Cavallé; *Scriptura de reconeixement de successió á favor del noble Senyor Mossen Francesch Turell com á successhint al noble M. Lluís Turell*, autorisada per Miquel Joan Cellers Notari als 17 de Setembre de 1566; *Elogio historico de D. Ramon Montroig*; Lámina representant lo altar de la Verge del Carme de la parroquia

de Sant Just y Pastor. Per D. Jaume Ramon y Vidales, soci delegat á Sarreal: Una *Scriptura* en pergamí del sigle xv; Varias monedas antigas de coure catalanas y castellanias. Per l'Iltre. Sr. D. Eduart de Moner: *Gaceta de Barcelona*, del 20 d' Octubre de 1798; Una *Nota* dels autógrafos que l' Arxiu del Real Patrimoni presentá en l'Exposició d'arts suntuarias de 1877; Una carta autógrafa de D. Antoni de Campmany; Un autógrafo de Felip II de 1562; Una rajola barnisada del segle xvii, procedent de la gran composició que existí en l' antich claustre del Convent de la Mercé á Barcelona. Per D. N. Coll: Un segell de l' Ajuntament de Zarauz. Per D. Claudi Lorenzale: Dibuix d' un menhir que 's trova en lo camí de Solsona immediat á Cardona. Per D. Ignasi Melé: Una fotografia del Santuari de la Gleba. Per D. Joaquim Guasch: Goigs de Ntra. Sra. de Melenyanes. Per D. Vicens Genovart: Una rajola procedent del presbiteri antich de l' esglesia de Montalegre. Per D. Juli Tarrats: *Reseña histórica de Canet de Mar y de sus monumentos por D. Magin Xiqués y Soler*, Barcelona 1880; *Goigs* en alabansa de Ntra. Sra. de Sant Llorens de Munt. Per D. Manel Vidal: Un quadro al oli representant lo interior de la Catedral de Barcelona, pintat per lo propi donador. Per D. Antoni Garcia Dalmau: Una rajola de Valencia pertanyent al ex-convent de Sant Francisco de Barcelona, segle xvii. Per D. J. de Silva, delegat á Lisboa: Un exemplar del *Bolletí* núm. 3 d' Arquitectura y Arqueología de la Real Associació d' Arquitectes y Arqueólechs portuguesos, acompanyat d' una lámina representant varis detalls de bronzes existents en lo Museu d' Arqueología de Carmo, Lisboa. Per D. Juli E. Tarrats: *Excursions particulars* efectuadas á Sant Cugat del Vallés, Montalegre, Sant Jeroni de la Murtra, Castellá y Sant Llorens del Munt, Per la *Revista popular: Almanaque de los Amigos del Papa para 1881*. Per lo Iltre. Sr. D. Jaume Dachs y Sabatés, delegat á Tarragona: *Monografía de la imágen de Ntra. Sra. del Claustro de Solsona*, llegida per lo donador en la Societat arqueológica Tarraconense als 24 de Febrer del corrent any. Per los senyors D. Pelegrí Casades y D. Pascual Godó: Una lápida sepulcral de marbre del segle xiv regalada á dits senyors per lo Sr. Batlle de Castelló d' Ampurias. Per D. Ramon Muns: Una medalla de bronze conmemorativa de la inauguració del ferro-carril de Granollers á Sant Joan de las Abadesas. Per lo *Ungarischen Karpathen-vereines*, volum vii de las Memorias; Biblioteca carpática; Dos vistas heliográficas y una vista panorámica de varias montanyas del país ab sas corresponents alturas. Per don Lluís Maria Solér: Estatuts y Reglament de la Societat *Ferro-carril de Barcelona á Zaragoza*; Proyecto de una sociedad para terminar el ferro-carril de San Juan de las Abadesas y explotar las minas de carbon de este lugar y las abundantes del Valle de Ribas; Memoria sobre l' adelantament y progressos de las obras del port de Barcelona en 1870-71; Id. id. en 1873-74; Plano del port de Barcelona; Un grabat representant la primorosa fatxada gòtica de l' iglesia del Carme en la Habana; y Uns goigs de la Verge del Carme.